

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

ЗАГУРА ФЕДІР ІВАНОВИЧ

УДК 378.0111.3-057:796-027.561(043.5)

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук**

Дисертація є рукописом.

Роботу виконано в Національному університеті «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
МУКАН Наталія Василівна,
Національний університет
«Львівська політехніка», професор кафедри
педагогіки та інноваційної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БЄЛІКОВА Наталія Олександрівна,
Волинський національний
університет імені Лесі Українки,
завідувач кафедри теорії фізичного виховання та
рекреації;

доктор педагогічних наук, професор
ПАВЛЮК Євген Олександрович,
Хмельницький національний університет,
декан факультету здоров'я, психології, фізичної
культури та спорту;

доктор педагогічних наук, професор
ЯЦУК Сергій Миколайович,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
декан факультету фізичного виховання.

Захист відбудеться 8 лютого 2024 року о 10.00 год на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.052.05 у Хмельницькому національному університеті, за адресою: зал засідань, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016.

Із дисертацією можна ознайомитися на сайті <https://nauka.khmnu.edu.ua> та в Науковій бібліотеці Хмельницького національного університету, за адресою: вул. Кам'янецька, 110/1, м. Хмельницький, 29016.

Реферат розіслано 6 січня 2024 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ірина АНДРОЩУК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Для освітнього простору початку ХХІ століття характерні процеси глобалізації, інтернаціоналізації, регіоналізації вищої освіти, інтенсифікації розвитку науки та швидкого поширення результатів наукових досліджень, застосування інформаційно-комунікаційних технологій, масовізації вищої освіти. У цей період суттєво змінилися соціально-демографічні характеристики студентства, були актуалізовані проблеми гарантування якості освіти та освітніх послуг, що надають сучасні заклади вищої освіти. В аналізованому контексті особлива увага прикута до професійної діяльності викладача, рівня його фахової майстерності, професійного розвитку, що відіграє важливу роль у гармонізації освітньої, наукової, міжнародної, інноваційної діяльності, відповідно до запитів суспільства та динаміки соціальної, економічної, культурної, науково-інноваційної сфер на локальному, регіональному, національному й міжнародному рівнях.

На значущості професійної діяльності викладача фізичного виховання для підготовки сучасного фахівця в умовах багатогалузевого закладу вищої освіти, а також на вимогах до професійного розвитку як до невід’ємного складника професійної діяльності, що вможливує постійне оновлення знань, формування, удосконалення вмінь та навичок, професійних цінностей і ставлення, наголошено в низці нормативних документів: Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.); «Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016 р.); розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2020 р.); постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» (2020 р.); наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021 р.); наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників» (2022 р.) тощо.

Посутню роль відіграє академічне середовище багатогалузевого закладу вищої освіти, що передбачає наявність можливостей для професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Це питання вимагає студіювання теоретичних і методичних засад професійного розвитку, розроблення цілісної системи професійного розвитку, якій притаманний високий рівень управління, відкритість до інновацій та вдосконалення.

Проблема професійного розвитку науково-педагогічних працівників, зокрема викладачів фізичного виховання, становить предмет наукових розвідок і дискусій, що відображено в публікаціях різного формату. Аналіз джерельної бази засвідчує, що на сьогодні досліджено різноманітні аспекти професійної діяльності науково-педагогічних працівників системи вищої освіти. Вивчено права та обов'язки викладачів сучасних закладів вищої освіти (В. Антонєць, Е. Ногн, Н. Канука, Н. Kholiavko, L. Longoria, I. López-Forníés, Н. Love, J. Mittelmeier, О. Popelo, S. Tulchynska, D. Sáenz, J. Sierra-Pérez, Y. Yang); особливості професійної діяльності та її оцінювання (М. Бірюкова, Н. Борейко, Є. Громов, Т. Доцевич, А. Коломієць, Г. Кравченко, Н. Лазаренко, В. Луговий, С. Campbell, L. Foschi, S. Jalolovich, M. Modise, J. Sargeant, В. Wong); питання професіоналізму науково-педагогічних працівників і специфіку їхнього розвитку (О. Бабакіна, С. Бабатіна, Н. Білик, О. Блинова, В. Борова, М. Бричук, Т. Горохівська, Т. Дудка, С. Куликовська, А. Одінцева, С. Трачук, Л. Цикало, R. Bogam, M. Jiandani, M. Parker, K. Pattorn, S. Prabhu, С. Shah, В. Taksande, D. Tannehill); аспекти професійного розвитку педагогів у контексті міжнародного освітнього простору (М. Данилевич, М. Дернова, М. Ілляхова, Л. Костіна, Н. Мукан, І. Пододіменко, Є. Приступа, О. Романчук, Z. Avsar, A. Calderón, P. Čaplová, K. Chappell, С. Cheung, G. Demirhan, J. Hatami, P. Hastie, J. Lee, M. Li, A. MacPhail, D. Masoumi, J. Pourkaremi, L. Sherman, O. Sinelnikov, D. Tannehill) та ін.

Заслужують на дослідницьку увагу праці, де викладено теоретичні засади й методологічні підходи до професійного розвитку науково-педагогічних працівників загалом і викладачів фізичного виховання зокрема (Р. Ахметов, О. Базильчук, Ю. Дутчак, М. Кириченко, Т. Кутек, Т. Круцевич, С. Ланська, Ю. Лянной, С. Мединський, Н. Мирончук, В. Муромець, М. Носко, А. Огністий, В. Платонов, Є. Приступа, О. Просіна, О. Солтик, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Ю. Чуприна, О. Шиян, Ю. Шкрєбтій, K. Clark, M. Eisenhart, P. Ertmer, R. Eversole, D. Kolb, T. Morris, M. Muhajirah, T. Newby, F. Rodríguez-Mejía, R. Williams); до формування професійної компетентності викладачів фізичного виховання в умовах початкової та післядипломної освіти (Н. Белікова, С. Власенко, В. Дрижак, С. Єрмак, Ю. Єрмак, Г. Кравченко, Я. Логвінова, І. Ребар, В. Старостенко, С. Толочко, Т. Христова, Н. Щербатюк, С. Ящук, D. Culver, С. Ennis, M. Milestetd, P. Trudel); змістове наповнення професійного розвитку (Е. Єрьоменко, В. Жильчук, L. Braga, S. Bulger, D. Cothran, E. Jones, E. Elliott, M. Hodges, P. Hodges Kulinna, J. Kwon, J. Martin, N. McCaughtry); організаційні форми, методи й моделі професійного розвитку (О. Бульвінська, М. Бульвінський, Н. Гальчевська, О. Жабенко, М. Ілляхова, Л. Матохнюк, В. Монарх, Г. Панцирева, Є. Павлюк, О. Павлюк, Г. Романова, М. Рудніченко, Т. Чопик, G. Bardaglio, С. Bove, M. Bushati, A. Carraro, S. Ciairano, A. Colangelo, C. Conti, V. Derri,

S. Gaurav, E. Gobbi, R. Iannone, B. Jensen, M. Karwowska-Struczyk, E. Kioumourtzoglou, F. Magno, S. Mantovani, D. Marasso, J. Peeters, M. Petrini, E. Rabaglietti, G. Santi, N. Sharma, R. van de Venter O. Vasiliadou, O. Wysłowska); використання потенціалу формального й неформального навчання (О. Василенко, М. Вовк, Н. Гомеля, Ю. Грищенко, С. Соломаха, Г. Сотська, Л. Султанова, Н. Філіпчук) тощо.

Важливе значення для дослідження мають дисертації, присвячені професійному розвитку педагогів (А. Багорка, О. Безкопильний, О. Василенко, О. Войтовська, І. Володько, М. Данилевич, В. Каплінський, О. Кравченко, І. Кузнецова, Ю. Курнишев, С. Лазоренко, Н. Мукач, Г. Омок, Н. Петренко, А. Проценко, О. Садовський, Н. Степанченко, Т. Федірчук). Предметом наукового пошуку опосередковано або безпосередньо поставали професіоналізм, професійна підготовка, професійний розвиток фахівців у галузі фізичного виховання на різних рівнях системи освіти.

На підставі опрацювання науково-педагогічної літератури, аналізу практики професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти, а також рефлексії власного педагогічного досвіду виокремлено *суперечності* між: зростанням вимог сучасного суспільства до професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та реальним станом їхньої готовності до ефективного виконання професійних функцій; декларуванням на нормативно-правовому рівні потреби в професійному розвитку науково-педагогічних працівників та недостатнім розробленням концептуальних засад професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; необхідністю посилення інтеграції потенціалу академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти й пропозицій зовнішніх провайдерів та недосконалістю механізмів реалізації практики для гарантування професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; об'єктивною потребою у створенні науково обґрунтованої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти й недостатнім розробленням її методологічних засад; об'єктивною потребою викладачів фізичного виховання в поглибленні знань, неперервному вдосконаленні вмінь і навичок для побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку та недосконалістю організаційно-педагогічного, змістово-технологічного, навчально-методичного супроводу на різних етапах цього процесу; необхідністю створення оптимальних організаційно-педагогічних умов для професійного розвитку викладачів фізичного виховання і традиційними підходами до організації цього процесу в багатогалузевих закладах вищої освіти; динамічним розвитком галузі фізичної культури і спорту, актуалізацією перспектив кар'єрного зростання науково-педагогічних працівників галузі й недостатнім рівнем усвідомлення викладачами фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти необхідності неперервного

професійного розвитку для ефективної реалізації завдань у межах організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілєвої, спортивної роботи.

Результати аналізу науково-педагогічної літератури, реальна потреба в систематизації практики професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, зафіксовані суперечності, що потребують розв'язання, зумовили вибір теми дослідження – **«Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»**.

В'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію підготовлено в межах науково-дослідницької роботи Національного університету «Львівська політехніка» – «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір» (ДР № 0121U113179). Тему роботи затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 5 від 31.10.2023 р.).

Об'єкт дослідження – професійний розвиток викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження – система професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти України.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, у розробленні системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та в експериментальній перевірці її ефективності.

Для досягнення мети дослідження окреслено такі **завдання**:

1) вивчити сучасний стан проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в педагогічній теорії та практиці;

2) обґрунтувати теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти крізь призму інтеграції сучасних знань;

3) схарактеризувати зміст і структуру готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, визначити критерії, показники та рівні аналізованої властивості;

4) розробити й обґрунтувати концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти;

5) виявити та аргументувати організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти;

б) розробити та змоделювати систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, експериментально перевірити її ефективність;

7) підготувати й упровадити навчально-методичне забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в практику багатогалузевих закладів вищої освіти.

Концепція дослідження. Провідною ідеєю авторської концепції є положення про те, що професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти являє собою систему взаємодоповнюваних і взаємопов'язаних компонентів, що ґрунтована на потребах професійної діяльності, на вивченні етапів професійного розвитку науково-педагогічних працівників і функцієє в контексті академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання буде ефективним і сприятиме формуванню їхньої готовності до виконання професійних функцій за умови створення цілісної системи, що увідповіднена із запитами й інтересами науково-педагогічних працівників, зважає на потреби кафедри, факультету, університету, інтегрує потенціал зовнішнього та внутрішнього середовища, механізми поєднання формального, неформального й інформального навчання, диверсифікацію змісту, форм і методів навчання в контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи. Водночас професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти – процес, що супроводжує континуум професійної діяльності й передбачає вивчення особливостей початкової професійної підготовки, потреб та інтересів на кожному етапі професійного розвитку.

Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти потрактований на кількох рівнях: на державному – як засіб увідповіднення професійної компетентності науково-педагогічних працівників із політикою у сфері вищої освіти; на інституційному – як засіб формування унікальності академічного середовища, побудованого за принципами студентоцентризму; освітня, наукова, соціальна, спортивна, спортивно-дозвіллева сфера такого середовища вможливує інтеграцію здобувачів освіти до академічної спільноти, спільноті, сповідування цінностей корпоративної культури університету; на особистісному – як право та обов'язок щодо вдосконалення особистісних якостей, розвитку здібностей, формування загальнолюдських цінностей, а також поглиблення професійних знань, формування й розвитку, оновлення вмій і навичок, формування професійних цінностей і ставлення, що забезпечують ефективне виконання професійних функцій та реалізацію завдань у межах організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи.

Авторська концепція професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти охоплює три концепти:

– *методологічний* (професійний розвиток утілений на основі використання комплексу методологічних підходів: антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, діяльнісний, особистісно орієнтований);

– *теоретичний* (в основу професійного розвитку покладено теорії, концепції, ідеї філософії, антропології, психології, економіки й менеджменту, андрагогіки, зокрема прогресивізму, екзистенціалізму, конструктивізму, конективізму; принципи науковості та практичної спрямованості, гнучкості, інтегрованості, відкритості, системності, варіативності, колегіальності, контекстного навчання, індивідуалізації та особистісного спрямування, проблемності, рефлексивності, активного навчання);

– *технологічний* (професійний розвиток реалізований за допомогою інституційних форм і моделей (стажування, програми професійного розвитку, курси підвищення кваліфікації, співпраця між різними закладами вищої освіти, співпраця між різними кафедрами багатогалузевого закладу вищої освіти, співпраця між кафедрами фізичного виховання та іншими підрозділами багатогалузевого закладу вищої освіти); індивідуальних форм і методів (наставництво, консультування, лекції-дискусії, практичні заняття в парах, кейс-метод, ділові ігри, рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари, дискусії, моделювання, делегування функцій, ротация, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо, нарративний метод тощо).

Загальна гіпотеза дослідження. Основні положення концепції відображені в загальній гіпотезі, в основу якої покладено припущення, що професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти буде ефективним, якщо відбуватиметься на основі науково обґрунтованих теоретичних і методичних засад, що відображають сучасні теорії, концепції, принципи та провідні методологічні підходи.

Загальну гіпотезу дослідження конкретизують виокремлені *часткові гіпотези*, відповідно до яких позитивна динаміка в рівнях готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій як результат професійного розвитку можлива в разі:

– обґрунтування професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в контексті теорії і методології сучасної науки;

– розроблення концепції і моделювання системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, що охоплює цільову, концептуально-методологічну, теоретико-

змістову, організаційно-операційну, діагностично-результативну підсистему, та забезпечення її реалізації;

– обґрунтування і реалізації комплексу організаційно-педагогічних умов для позитивної динаміки в рівнях готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій як результату професійного розвитку (застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності й інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти);

– об'єктивної діагностики готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій та її оцінювання; в основу діагностики покладено обґрунтовані критерії, показники й рівні, що корелюють із її компонентами;

– підготовки й упровадження навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в практику багатогалузевих закладів вищої освіти для формування готовності до виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимульовальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій і спортивній роботі.

Методологічну основу дослідження становлять положення теорії організації, трансформаційної теорії навчання, людського капіталу, систем, досвідного навчання, теорії Д. Колба про стилі навчання та навчальний цикл; наукові підходи (антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований); психолого-педагогічні теорії; загальнодидактичні та специфічні принципи.

Для реалізації поставлених завдань, досягнення мети, перевірки гіпотези використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз і синтез, що дали змогу з'ясувати сутність основних понять та категорій наукової розвідки, опрацювати науково-педагогічну літературу з проблеми професійного розвитку освітян, дослідити особливості досвіду багатогалузевих закладів вищої освіти щодо організації професійного

розвитку викладачів фізичного виховання; контент-аналіз нормативно-правового поля системи вищої освіти, професійної діяльності та професійного розвитку викладачів фізичного виховання, а також нормативних документів багатогалузевих закладів вищої освіти України; порівняння та зіставлення результатів вітчизняних і зарубіжних досліджень, присвячених феноменові професійного розвитку педагогів, зокрема викладачів фізичного виховання; узагальнення і систематизація – для окреслення потреб та інтересів викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо професійного розвитку; моделювання, класифікація і структурування, що вможливили розроблення моделі системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, виокремлення компонентів, критеріїв, показників, рівнів готовності до виконання професійних функцій; *емпіричні методи* – методи масового збирання первинної педагогічної інформації для вивчення практики організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників багатогалузевих закладів вищої освіти; діагностичні методи, що сприяли розв'язанню завдань наукової розвідки (анкетування, рейтингування, експертне оцінювання, самооцінювання) з оцінювання мотиваційного, гносеологічного, особистісного, діяльнісного компонентів готовності, теоретико-змістової підсистеми системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання; педагогічний експеримент, що мав на меті перевірку ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти й організаційно-педагогічних умов її реалізації; *методи математичного та статистичного оброблення даних* (непараметричний критерій Пірсона χ^2) для кількісного і якісного аналізу результатів педагогічного експерименту, їх перевірки та з'ясування достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* обґрунтовано концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, в основу якої покладено три концепти – методологічний, теоретичний, технологічний; розроблено, змодельовано й експериментально перевірено ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, складниками якої є цільова, концептуально-методологічна, теоретико-змістова, організаційно-операційна, діагностично-результативна підсистеми; виявлено й обґрунтовано організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності й інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу

вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти); *уточнено й конкретизовано* поняття «професійний розвиток», «готовність викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій»; зміст компонентної структури готовності (компоненти, критерії, показники) викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти; інструментарій для діагностики стану готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій; *удосконалено* змістове наповнення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, його інституційні форми й моделі, індивідуальні форми та методи; *подальшого розвитку набули* положення про інтеграцію теорії і практики професійного розвитку, застосування зовнішнього та внутрішнього потенціалу системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Практичне значення дослідження аргументоване впровадженням у багатогалузевих закладах вищої освіти системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання. Розроблено інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», що охоплює лекції-дискусії («Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», «Навчально-методичний комплекс у віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії»); вебінари («Експертиза у галузі / сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості та перспективи», «Студентоцентризм у фізичному вихованні», «Рухова активність та здоров'язбереження»); круглі столи («Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення»); майстер-класи («Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти»); оздоровчо-дозвіллієві та оздоровчо-профілактичні заходи («Анімація як форма або вид спортивно-дозвіллієвої діяльності», «Оздоровчий фітнес як новий напрям проведення дозвілля», «Реабілітаційний фітнес як інноваційний вид оздоровчо-профілактичної діяльності», «Система Джозефа Пілатеса: історія, характеристика, сутність»); семінари і тренінги («Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості»,

«Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація», «Організаційна робота в багатогалузевому закладі вищої освіти», «Робота з наукометричними базами даних», «Рефлексивні практики», «Освітній проект: планування та реалізація», «Лідерство: надихати і творити»), методичну скарбницю (науково-методичні рекомендації щодо програми наставництва, портфоліо кафедри та викладача фізичного виховання, ділові й рольові ігри, інтерактивні вправи тощо (<http://study.ldufk.edu.ua/enrol/index.php?id=1804>)). Розроблено та запатентовано корисні моделі: «Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «ТВЕРЬ», «Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «УТ РБ», «Тренажер для вдосконалення техніки боротьби в армрестлінгу».

Основні положення, матеріали й висновки дослідження можуть використовувати науково-педагогічні працівники в процесі власного професійного розвитку на особистісному, кафедральному, інституційному рівнях, а також науковці для подальшого студіювання актуалізованих у роботі питань. Матеріали дисертаційної роботи рекомендовані для змістового наповнення навчальних курсів «Педагогіка вищої школи», «Теорія та методика педагогічного дослідження» освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»; навчального курсу «Професійна педагогіка», «Дослідницького семінару «Освітні, педагогічні науки» (обговорення публікацій, досліджень у галузі, новинок, відкриттів тощо)» освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»; навчальних курсів програми підвищення кваліфікації «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти».

Результати дисертації впроваджено в роботу низки закладів вищої освіти України, що засвідчене документами: Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (акт № 63 від 22.06.2023); Національного університету «Львівська політехніка» (акт № 67-01-1690 від 14.08.2023); Львівського національного університету імені Івана Франка (акт № 2201-С від 28.08.2023); Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (акт б/н від 30.08.2023); Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт № 156/09 від 01.09.2023); Національного університету «Одеська політехніка» (довідка № 187 від 07.09.2023); Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (акт № 27/25-1776 від 15.09.2023); Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (акт б/н від 20.09.2023); Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (акт № 13-01-1163 від 26.09.2023); Сумського державного університету (акт № 01.01/02-06/3232 від 27.09.2023).

Особистий внесок здобувача. Усі результати дослідження отримані автором самостійно. У публікаціях, підготовлених у співавторстві, дисертантові належить такий доробок: [2] – аналіз науково-педагогічної літератури та з'ясування впливу занять за системою Пілатеса на психоемоційний стан людини; [3] – аналіз ставлення здобувачів освіти до фізично-оздоровчої діяльності; [4] – розроблення концепції моделювання спеціальної фізичної підготовленості кваліфікованих дзюдоїстів; [5] – окреслення особливостей формування технічної майстерності юних дзюдоїстів ігровим методом; [6] – вивчення впливу засобів боротьби самбо на фізичне здоров'я здобувачів освіти; [7] – аналіз програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання; [14] – аналіз професійного розвитку викладачів фізичного виховання крізь антропологічний, психологічний, економічний виміри; [15] – аналіз професійного розвитку викладачів фізичного виховання крізь призму філософії; [24] – обґрунтування алгоритму навчання техніки виконання змагальних вправ із важкої атлетики та пауерліфтингу; [25] – характеристика біохімічних змін показників кластерного аналізу за результатами спеціальних тестів борців вільного стилю; [26] – розроблення методики індивідуальної підготовки кваліфікованих борців вільного стилю з огляду на баланс між окремими ланками анаеробного механізму енергозабезпечення; [27] – дослідження динаміки змін інформативних кінематичних параметрів ривка у кваліфікованих важкоатлеток в умовах тренування на проміжному, підготовчому та змагальному етапах макроциклу підготовки; [28] – аналіз науково-педагогічної літератури, дослідження пропозицій провайдерів онлайн-курсів; [32] – обґрунтування біомеханічних підходів до вдосконалення точності в складно координаційних видах спорту; [33] – виокремлення особливостей розвитку й популяризації жіночого дзюдо в Україні та світі; [34] – аналіз використання ігор з елементами однокорств та ігрових комплексів в оптимізації майстерності борців-початківців вільного стилю; [35] – опис специфіки формування початкової технічної підготовки юних дзюдоїстів ігровим методом; [36] – уточнення специфіки професійної діяльності викладача фізичного виховання; [37] – характеристика організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників; [44] – аналіз професійного розвитку викладачів фізичного виховання в контексті корпоративної культури; [45] – з'ясування особливостей оздоровчо-профілактичної роботи в професійній діяльності викладача фізичного виховання; [46] – розроблення концепції вдосконалення структури та змісту навчальної дисципліни «Теорія і методика обраного виду спорту» (на прикладі силових видів спорту).

Апробація результатів дисертації. Матеріали й результати виконаного дослідження апробовано під час презентацій на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті» (Львів, 2018); «Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід» (Львів, 2022); «Розвиток сучасної освіти і науки:

результати, проблеми, перспективи» (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 2022); «Search for scientific answers to the challenges of our time 2022» (Сіетл, Вашингтон, США, 2022); «Наука, освіта та суспільство: актуальні проблеми теорії та практики» (Житомир, 2022); «Science and Innovations: Global Challenges» (Варшава, Польща, 2022); «Development of Education, science, and business: results 2022» (Дніпро, 2022); «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу» (Хортиця, 2023); *усеукраїнських* – «Проблеми та перспективи розвитку спортивно-технічних і прикладних видів спорту та експериментальної діяльності» (Львів, 2015); «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі» (Мукачево, 2022); «Цифрова трансформація освіти і науки» (Харків, 2023); «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти» (Київ, 2023); *інституційних* – «День студентської науки» (Львів, 2019); наукових семінарів і засідань кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

Кандидатська дисертація на тему «Морфо-функціональні та техніко-тактичні модельні характеристики кваліфікованих дзюдоїстів» захищена 2007 року за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. Матеріали кандидатського дослідження в тексті докторської дисертації не використано.

Публікації. Основні положення роботи викладено в 46 публікаціях автора (із них 22 – одноосібні): 1 монографія, 22 статті у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України, 5 статей у періодичних наукових виданнях, які проіндексовані в базах даних «Scopus», «Web of Science Core Collection», 14 праць, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 1 праця, яка додатково відображає результати дослідження, 3 патенти.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел, що налічує 891 найменування (із них 277 – іноземною мовою), а також 25 додатків. Загальний обсяг дослідження становить 597 сторінок, із них основного тексту – 359 сторінок. Дисертація містить 17 таблиць і 47 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** аргументовано актуальність задекларованої проблеми, зв'язок із науковими темами, сформульовано мету, завдання, гіпотезу, окреслено об'єкт, предмет, обґрунтовано концепцію, методи наукового пошуку, викладено наукову новизну, теоретичне й практичне значення

одержаних результатів, описано особистий внесок здобувача, подано відомості про впровадження й апробацію результатів наукового пошуку, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»** досліджено професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти як предмет науково-педагогічних розвідок; обґрунтовано теоретичні засади, а також методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Дефінітивний аналіз джерельної бази підтвердив відсутність уніфікованого трактування поняття «професійний розвиток», що пов'язане із застосуванням різних наукових підходів, а також із витлумаченням професійного розвитку в контексті інтергалузевих позицій, перспектив і методологічних підходів. Серед спільних ознак поняття «професійний розвиток» дослідники виокремлюють неперервність, системність, систематичність, спрямованість на професійне вдосконалення і розвиток професійної майстерності впродовж усієї професійної діяльності. Підсумовано, що професійний розвиток варто інтерпретувати крізь призму філософії. Відповідно до положень прогресивізму, професійний розвиток зосереджений на індивідуальних здібностях і на розвитку викладачів фізичного виховання під час активного конструювання знань у практико-орієнтованому академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти. Згідно з екзистенціалізмом, професійний розвиток спрямований на формування особистості викладача фізичного виховання, що здатний аналізувати реалії професійного середовища, ухвалювати виважені рішення, які безпосередньо впливають на здобувачів освіти, їх формування як фахівців, що не тільки володіють знаннями, а й розуміють власну роль у соціальному, політичному, економічному, культурному розвитку суспільства. У руслі конструктивізму професійний розвиток передбачає активну побудову системи знань на основі дослідження особливостей професійної сфери, виявлення закономірностей її розвитку, організації та функціонування, що дають змогу прогнозувати результати професійної діяльності. У контексті когнітивізму професійний розвиток витлумачений як когнітивний процес, що покладений в основу діяльності та навчання науково-педагогічного працівника. Положення конективізму розширюють можливості для отримання інформації, її оброблення, виокремлення найважливіших елементів, усвідомлення зв'язків між різноманітними джерелами та змістом інформації для подальшого використання під час особистісного й професійного зростання за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Згідно з антропологічним ученням, професійний розвиток – це феномен, притаманний професійній спільноті, в умовах якої відбувається неперервний розвиток особистості науково-педагогічного працівника

сучасного університету, здатного ініціювати зміни у власній життєдіяльності та професійній сфері, навчатися на неперервній основі.

У психологічній проєкції професійний розвиток постає як такий, що тісно пов'язаний з особистісним розвитком викладача фізичного виховання та передбачає з'ясування специфіки внутрішнього потенціалу особистості, його використання для подальшого розвитку; формування потреби в постійному самовдосконаленні й саморозвитку, що можливо реалізувати у взаємодії з колегами в умовах продуктивного академічного середовища закладу вищої освіти.

Із погляду економічної науки, важливо використовувати потенціал професійного розвитку для ефективності та високої якості вищої освіти, формування розуміння ролі викладача в підготовці конкурентоспроможних фахівців для різних галузей економіки країни. Від продуктивної діяльності таких фахівців залежить подальший розвиток країни. У глобальному контексті йдеться про формування та розвиток людського капіталу як провідного чинника трудових ресурсів країни, здатних підвищувати продуктивність і динаміку розвитку економіки.

Відповідно до наукового менеджменту та теорії організації, професійний розвиток трактують з огляду на поділ праці (організаційний, науковий, навчально-методичний, навчальний, міжнародний, оздоровчо-профілактичний, спортивно-дозвіллевий, спортивний види діяльності викладача фізичного виховання); вимірювання праці (розподіл навантаження викладача сучасного університету та вимірювання ефективності його роботи за допомогою системи індикаторів); стимулювання (розроблення механізмів і процедур стимулювання викладачів за допомогою матеріальних та нематеріальних засобів); мотивування (розроблення заходів для заохочення науково-педагогічних працівників до професійного розвитку); вивчення індивідуальних здібностей (залучення працівників до різних видів діяльності на основі їхньої компетентності, здібностей та інтересів).

Положення андрагогіки обґрунтовують можливість аналізу професійного розвитку викладачів фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти як неперервного процесу навчання дорослих осіб, які чітко розуміють власні цілі й завдання; застосовують раніше набутий досвід у процесі навчання та конструюють на його основі нові знання; виявляють зацікавленість і готовність навчатися та самовдосконалюватися; беруть активну участь у плануванні й організації навчання тощо.

Схарактеризовано теорії (трансформаційна теорія навчання, теорія організації, теорія людського капіталу, теорія систем, теорія досвідного навчання, теорія Д. Колба про стилі навчання та навчальний цикл тощо), обґрунтовано принципи (науковості та практичної спрямованості, гнучкості, інтегрованості, відкритості, системності, варіативності, колегіальності, контекстного навчання, індивідуалізації, особистісного

спрямування, проблемності, рефлексивності, активного навчання) та методологічні підходи (антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований), що покладені в основу професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

У другому розділі «**Особливості професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в Україні**» з'ясовано особливості професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти в нормативно-правовому дискурсі; інтерпретовано результати аналізу пропозицій провайдерів програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання; представлено результати аналізу досвіду викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти щодо участі в програмах професійного розвитку.

На основі аналізу досвіду провідних багатогалузевих закладів вищої освіти з'ясовано, що професійна діяльність викладачів фізичного виховання ґрунтована на нормативно-правовій базі в галузі вищої освіти, регламентована нормативними документами інституційного рівня, окреслює загальні вимоги, норми часу для планування, обліку й оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників. Узагальнення досвіду провідних багатогалузевих закладів вищої освіти вможливило висновок про те, що професійна діяльність сучасного викладача фізичного виховання охоплює організаційний, науковий, навчальний, навчально-методичний, міжнародний, оздоровчо-профілактичний, спортивно-дозвіллевий, спортивний види роботи, на вдосконалення яких мають бути спрямовані програми професійного розвитку.

У дисертації актуалізовано проблему дослідження програм професійного розвитку, що доступні на ринку освітніх послуг в Україні, та нормативних документів, у контексті яких вони реалізовані. Нині функціонують різноманітні провайдери програм професійного розвитку для педагогів. Університети використовують гнучку систему зарахування кредитів програм підвищення кваліфікації та стажування, що реалізоване як в академічному середовищі закладу вищої освіти, так і за його межами в національному чи в міжнародному контекстах. Як засвідчують результати аналізу діяльності провідних багатогалузевих закладів вищої освіти України, домінує практика організації курсів підвищення кваліфікації, основною метою яких є поглиблення знань, формування вмінь і навичок чи їх удосконалення, що необхідні для провадження основних видів діяльності: навчальної, навчально-методичної, наукової, міжнародної. Водночас відсутні пропозиції, спрямовані на формування педагогічної майстерності у сфері фізичного виховання. Поодиноким є практика запровадження програм професійного розвитку. Зафіксовано частковий досвід використання інших форм і методів професійного розвитку

науково-педагогічних працівників та відсутність цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти. Серед основних переваг досвіду вітчизняних університетів варто назвати безкоштовні курси для науково-педагогічних працівників. Проаналізовано досвід галузевих закладів вищої освіти щодо забезпечення програм / курсів професійного розвитку для викладачів фізичного виховання. Зроблено висновок про їх часткове увідповіднення з потребами викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Досліджено пропозиції освітніх платформ, популярних у системі освіти України (БУМ online, Coursera, EdEra, Prometheus, Udemy, УМІТИ). Результати аналізу засвідчують, що, попри численні пропозиції курсів і програм для особистісного та професійного розвитку фахівців різних галузей і професій, такі можливості для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти обмежені.

Організовано опитування викладачів фізичного виховання для виявлення їхнього розуміння проблеми професійного розвитку, інтересів і потреб, а також можливості їх реалізації. Укладено анкету та залучено 229 науково-педагогічних працівників із восьми багатогалузевих закладів вищої освіти. Отримані дані дають підстави стверджувати, що на кафедрах фізичного виховання працюють переважно досвідчені педагоги, які мають багато років науково-педагогічного стажу. З'ясовано, що викладачі усвідомлюють важливість програм професійного розвитку, вважають доцільним брати участь у них на постійній основі; позитивно оцінюють вплив програм професійного розвитку на успішність професійної діяльності викладача фізичного виховання, його особистісну та професійну реалізацію; мають досвід співпраці з відділами професійного розвитку університетів на етапі планування та звітування про участь у програмах професійного розвитку. Респонденти зазначили, що найбільшу увагу багатогалузеві заклади вищої освіти приділяють опануванню знань, розвитку вмінь і навичок із реалізації навчальної, навчально-методичної, наукової, міжнародної роботи. Унаслідок порівняння даних щодо пропозицій програм професійного розвитку сучасних багатогалузевих закладів вищої освіти й потреб викладачів фізичного виховання, зафіксовано їхню невідповідність і потребу в удосконаленні наявної практики, у розробленні цілісної системи професійного розвитку багатогалузевого закладу вищої освіти, що передбачала б становлення, розвиток та підтримку викладача фізичного виховання, координувала можливості для його професійного й особистісного розвитку в умовах академічного середовища університету.

У третьому розділі «**Характеристика готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій**» з'ясовано професійні функції науково-педагогічного працівника кафедри фізичного виховання; обгрунтовано

зміст і структуру готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти до виконання професійних функцій, а також визначено критерії, показники й рівні її сформованості.

Структурування професійної діяльності викладачів фізичного виховання (організаційна, наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна, оздоровчо-профілактична, спортивно-дозвіллева, спортивна робота) у багатогалузевих закладах вищої освіти дало змогу окреслити професійні функції, до виконання яких має бути готовий науково-педагогічний працівник кафедри фізичного виховання: діагностично-прогностична (цілеспрямований, спланований, організований аналіз професійної діяльності, прогнозування її результативності, перспектив і можливих шляхів удосконалення в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти); проєктувально-конструктивна (планування і розвиток професійної діяльності на основі використання інновацій у галузі педагогічної науки, фізичної культури та спорту); управлінсько-лідерська (поєднання потенціалу менеджменту (планування, організація, мотивування, контролювання, координування, регулювання) та найкращих лідерських практик для виконання організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи); гностично-експертна (застосування науково-пошукового інструментарію для вдосконалення організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи й академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти); моніторингово-рефлексивна (постійне спостереження та рефлексія, що передбачають самопізнання й пізнання академічного середовища, місця і ролі учасників в академічному та професійному середовищі); мотиваційно-стимульовальна (спонукання себе та інших учасників академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти до неперервного розвитку, досягнення результативності й ефективності діяльності на основі вивчення потреб та інтересів особистості й організації в цілому).

Поняття «готовність викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти до виконання професійних функцій» витлумачено як особливий активний і діяльнісний стан, а також як сукупність знань, умінь, навичок, професійних цінностей і ставлення, здібностей та особистісних якостей, що формуються, розвиваються, освоюються в умовах неперервного професійного розвитку. Їх інтеграція становить основу для ефективного виконання професійних функцій в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти в контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи.

Виокремлено мотиваційний, гносеологічний, особистісний,

діяльнісний компоненти в структурі готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти до виконання професійних функцій та подано їхню характеристику.

Мотиваційний компонент репрезентований через чіткість і стійкість позитивної мотивації, усвідомлення потреби та вияв інтересу, бажання досягти успішності й результативності в різних видах роботи. Ідеться про розкриття особистісного та професійного потенціалу, що відображає загальнолюдські та професійні цінності, ставлення викладача фізичного виховання. Мотиваційний компонент акумулює розуміння та усвідомлення викладачем фізичного виховання ролі й місця професійної діяльності та професійного розвитку в самореалізації й самовдосконаленні, що безпосередньо впливає на якість підготовки висококваліфікованого фахівця, конкурентоспроможність закладу вищої освіти на ринку освітніх послуг, розвиток вищої освіти в контексті регіонального, національного, міжнародного освітньо-наукового простору. Важливе значення має спрямованість на забезпечення високої результативності та якості виконуваних професійних функцій.

Гносеологічний компонент акумулює чітке структурування та систематизацію фундаментальних, науково-дослідницьких, соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних, практичних, методичних, управлінсько-організаційних, інформаційно-технологічних знань викладачів фізичного виховання; розуміння особливостей їх використання на науково-пошуковому, репродуктивному, творчому рівнях під час виконання професійних функцій у різних видах роботи; застосування системи знань для вдосконалення професійної діяльності, неперервного професійного розвитку та досягнення професійної майстерності.

На підставі екстраполяції наукових напрацювань попередників, які присвячували розвідки підготовці фахівців у сфері фізичного виховання, зроблено висновок про доцільність виокремлення в складі *особистісного компонента* готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти особистісних якостей (організаційно-вольові, комунікативні, емотивні, мисленнєві, рефлексивні), що сприяють забезпеченню ефективності виконання професійних функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій і спортивній роботі.

Діяльнісний компонент характеризує рівень готовності викладача фізичного виховання до використання системи знань на практиці, формування індивідуального стилю викладача фізичного виховання; здатність планувати, організовувати, імплементувати, моніторити й оцінювати професійну діяльність і власний професійний розвиток; накопичення досвіду й удосконалення професійних компетентностей, актуалізацію власного потенціалу для досягнення успіху під час реалізації професійних функцій.

Для об'єктивності, чіткості, ефективності діагностики динаміки в рівнях готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій визначено й обґрунтовано критерії, що характеризують чотири компоненти: *мотиваційно-ціннісний критерій* (мотиваційний компонент), *когнітивно-пізнавальний* (гносеологічний компонент), *особистісно-рефлексивний* (особистісний компонент), *операційно-діяльнісний* (діяльнісний компонент), показники та рівні (низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий)).

Мотиваційно-ціннісний критерій відображає сформованість загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення (інтелектуальні, професійні, гуманістичні, демократичні, соціальні, морально-етичні, естетичні) викладача фізичного виховання; умотивованість викладача фізичного виховання до якісного виконання професійних функцій та досягнення успіху; сформованість власної професійно-педагогічної позиції та розуміння місця професії в суспільному розвитку; усвідомлення значення й потреби, позитивна мотивація та прагнення до неперервного професійного розвитку для досягнення акме; розуміння власної особистісної та професійної ролі в професійній підготовці фахівців, розвитку багатогалузевого закладу вищої освіти й системи вищої освіти; спрямованості на творчість та інноваційність у професійній діяльності, що гармонізує зі стратегією розвитку багатогалузевого закладу вищої освіти тощо.

Когнітивно-пізнавальний критерій характеризує структурованість і системність знань нормативно-правової бази вищої освіти національного й інституційного рівнів, вимог до професійної компетентності та професійної діяльності науково-педагогічних працівників; можливостей використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів для професійного розвитку на основі рефлексії власного досвіду; особливостей організації та реалізації наукової роботи у багатогалузевому закладі вищої освіти, а також поширення результатів досліджень; забезпечення якості освітньої діяльності викладача фізичного виховання, якості освітнього процесу; методики викладання фізичного виховання, що інкорпорує традиційні й інноваційні освітні технології; розроблення навчально-методичного забезпечення та його ефективного використання; специфіки розвитку міжнародної діяльності й використання передового досвіду для вдосконалення професійної діяльності; організації оздоровчо-профілактичної і спортивно-дозвіллевої роботи як важливого компонента розвитку академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти, популяризації рухової активності та здорового способу життя учасників академічної спільноти; використання потенціалу спортивної роботи для розвитку здобувачів освіти й формування позитивного іміджу багатогалузевого закладу вищої освіти на ринку освітніх послуг тощо. Крім описаної системи знань, когнітивно-пізнавальний критерій

відображає пізнавальну здатність викладача фізичного виховання, що охоплює гнучкість мислення, готовність до пошуку, оброблення, аналізу, синтезу та творчого використання інформації в професійній діяльності, когнітивно-ціннісне ставлення до навколишнього середовища та членів академічної спільноти тощо.

Особистісно-рефлексивний критерій охоплює індивідуальний стиль професійної діяльності викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти, що відображає унікальність особистісного та професійного розвитку, зрілість і сформованість особистості науково-педагогічного працівника. Це дає змогу досягнути результативності в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій, спортивній роботі на основі рефлексії, окреслення власних переваг і недоліків, вивчення інтересів та потреб, особистісних і професійних якостей для подальшого вдосконалення й досягнення професійної майстерності.

Операційно-діяльнісний критерій схарактеризовано на основі оцінювання здатності викладача фізичного виховання застосовувати комплекс професійних знань для виконання професійних функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій і спортивній роботі; реалізувати пошук, оброблення, аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію можливостей, приймати виклики та перетворювати їх на можливості для вдосконалення професійної діяльності на індивідуальному й інституційному рівнях; виявляти ініціативність, творчість і підприємливість для збагачення власного досвіду професійного розвитку та професійного розвитку академічної спільноти багатогалузевого закладу вищої освіти.

У четвертому розділі «**Система професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти**» розроблено авторську концепцію; виявлено й аргументовано організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти; змодельовано систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти.

Відповідно до авторської концепції, професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти інтерпретований у системному й процесуальному вимірах. Згідно із системним виміром, професійний розвиток викладачів фізичного виховання являє собою систему взаємодоповнюваних компонентів – підсистем, що водночас є підсистемою системи «університет». Така система вирізняється наявністю взаємозв'язків, відображенням потреб професійної діяльності, зважає на етапи професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що реалізується в контексті академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти. У процесуальному

вимірі професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти – це процес, що реалізований упродовж усієї професійної діяльності, передбачає вивчення специфіки початкової професійної підготовки, а також потреб кожного етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника.

Згідно з авторською концепцією, професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти варто аналізувати на трьох рівнях: державному, інституційному, особистісному.

Основною ідеєю концепції є твердження, що професійний розвиток викладачів фізичного виховання буде ефективним і сприятиме формуванню їхньої готовності до виконання професійних функцій за умови створення цілісної системи, що функціонує в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти, увідповіднена із запитами й інтересами науково-педагогічних працівників, зважає на потреби кафедри, факультету, університету, інтегрує потенціал зовнішнього та внутрішнього середовища, поєднання формального, неформального, інформального навчання, диверсифікацію змісту, форм і методів навчання в контексті різних видів роботи.

Концепція побудована на основі трьох концептів: методологічного (системний, синергетичний, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, діяльнісний, особистісно орієнтований підходи), теоретичного (теорії, концепції, принципи, змістове наповнення, що гармонізує з видами професійної діяльності науково-педагогічних працівників, передбачає виконання організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової, спортивної роботи), технологічного (моделі, форми й методи професійного розвитку викладачів фізичного виховання, використовувани в сучасних університетах, запропоновані в ході реалізації дослідження та довели свою дієвість).

Ефективність професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти забезпечують організаційно-педагогічні умови. Реалізація першої організаційно-педагогічної умови – *застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі* – передбачала проведення лекцій, семінарів, вебінарів, тренінгів, майстер-класів, інших заходів, спрямованих на формування мотивації до реалізації організаційної, навчальної, навчально-методичної, оздоровчо-профілактичної роботи за допомогою використання потенціалу SMART-освіти, цифрових інструментів, презентацій, ігрових елементів у психологічному тренінгу, методу мозкового штурму, медитативних технік; неформальної освіти; сучасного відеоконтенту в освітньому процесі (семінар-тренінг «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація», спрямований на практичне застосування знань про професійний розвиток, активну участь у формуванні плану

професійного розвитку науково-педагогічного працівника, що гармонізується з розвитком кафедри фізичного виховання; тренінг «Рефлексивні практики», що передбачав формування вмій і навичок критичного аналізу переваг та недоліків у виконанні професійних функцій, спрямування зусиль на досягнення професійної майстерності, реалізацію власної діяльності відповідно до нормативно-правового поля вищої освіти, норм корпоративної культури, загальнолюдських, духовних, професійних цінностей і ставлення; залучення викладачів фізичного виховання до аналізу діяльності не тільки власної, але й колективу кафедри, формування плану розвитку кафедри фізичного виховання як структурного підрозділу багатогалузевого закладу вищої освіти з окресленням конкретних пропозицій, творчих ідей, які могли б збагатити досвід, додати інноваційності до різних видів діяльності тощо).

Друга організаційно-педагогічна умова – *гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку* – передбачала наповнення змісту професійного розвитку відповідно до потреб й інтересів викладачів, реалізована через опанування викладачами фізичного виховання змісту професійних знань, набуття досвіду в реальному професійному середовищі, його рефлексії в контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи (вебінари «Студентоцентризм у фізичному вихованні», «Рухова активність та здоров'язбереження», круглі столи «Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення», тренінги «Освітній проект: планування та реалізація», «Лідерство: надихати і творити», програма наставництва «Навчаючись – навчати!»).

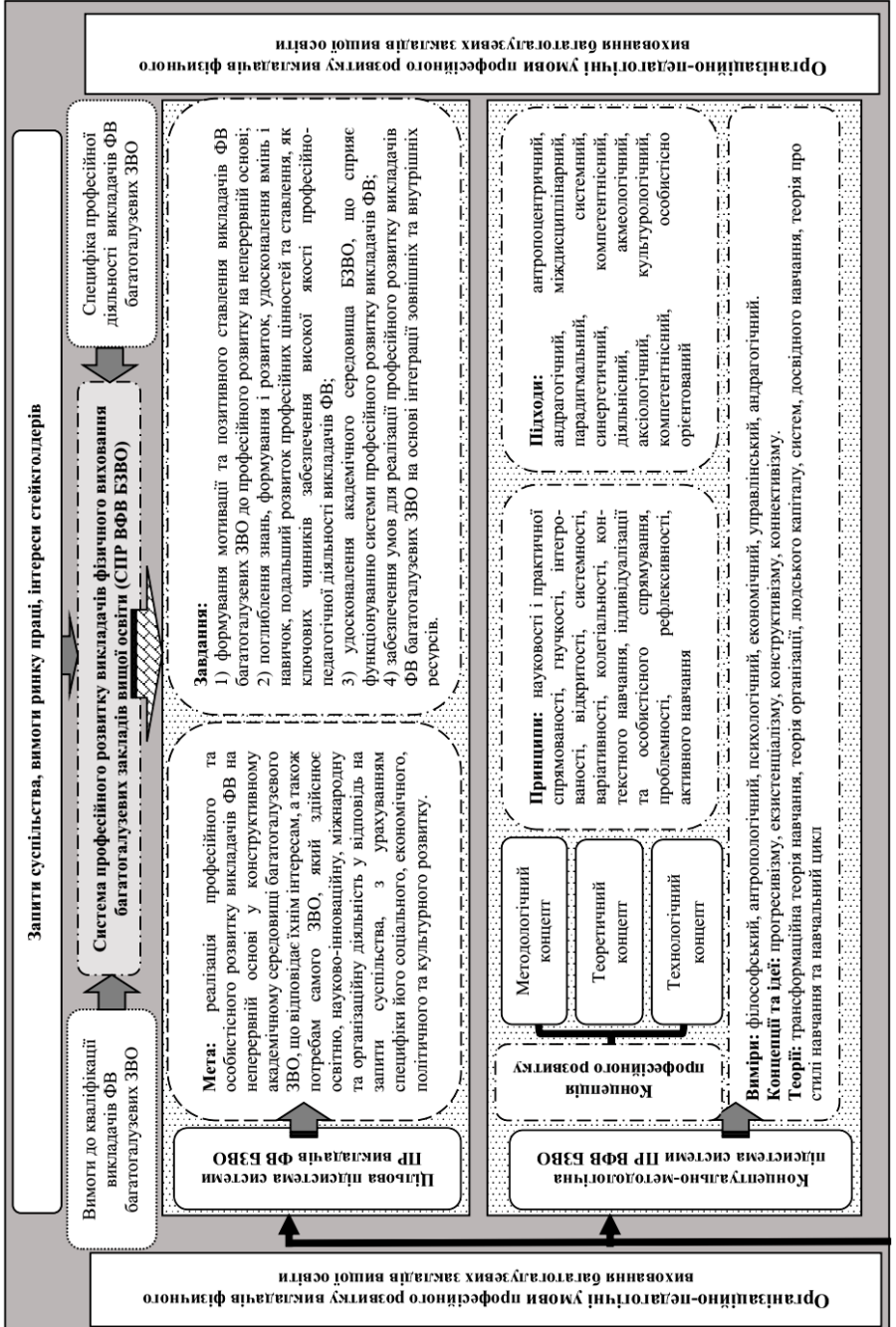
Упровадження третьої організаційно-педагогічної умови – *інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання* – було пов'язане з організацією роботи викладачів фізичного виховання, з огляду на можливості для реалізації професійного розвитку та участі в різноманітних формах і моделях професійного розвитку, застосування різноманітних методів, вивчення індивідуальних, творчих здібностей та досвіду викладачів фізичного виховання. Виокремлено індивідуальні (стажування, консультування, навчальні тренінги, ділові ігри, рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари, дискусії, моделювання, делегування функцій, ротація, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо) та інституційні (стажування, програми професійного розвитку, курси підвищення кваліфікації, співпраця між різними закладами вищої освіти, співпраця між різними кафедрами) форми, методи й моделі.

Серед моделей професійного розвитку особливу увагу звернено на співпрацю кафедри фізичного виховання з кафедрами педагогіки, психології, соціальної роботи, менеджменту через проведення заходів інформаційного, навчального, наукового характеру (наприклад, щодо участі в міжнародній діяльності університету: участь у програмах ERASMUS+ (K1), ERASMUS+ (K2), Jean Monnet, програмах «Візит-професор», «Гостьовий лектор», міжнародних конкурсах, стипендіях, грантах тощо). Потенціал такої співпраці полягає в поглибленні знань, формуванні вмінь і навичок.

У межах реалізації четвертої організаційно-педагогічної умови – *удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти* – викладачам фізичного виховання запропоновано інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», що ознайомлює з теоретичними засадами й принципами професійного розвитку, а також із методологічними підходами. Запропоновано анкетування, у ході якого викладачі аналізували власний професійний розвиток. ІЕНМК представлений інтерактивними лекціями, вебінарами, круглими столами, майстер-класами, оздоровчо-дозвіллевими й оздоровчо-профілактичними заходами, семінарами та тренінгами. «Методична скарбниця» репрезентує науково-методичні рекомендації та вказівки до укладання й використання різних форм і методів професійного розвитку (програма наставництва, портфоліо кафедри фізичного виховання та викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти, індивідуальні форми й методи професійного розвитку, ділові та рольові ігри, інтерактивні вправи, самоаналіз професійного розвитку, аналіз й оцінювання інституційних форм і моделей професійного розвитку), «Рефлексія» передбачає засвоєння інструментарію оцінювання програм професійного розвитку, зокрема авторського курсу.

Упровадження інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» уможливило навчально-методичний супровід професійного розвитку викладачів фізичного виховання для розкриття їхнього творчого, педагогічного й наукового потенціалу.

Розроблено та змодельовано систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти (див. рис. 1).

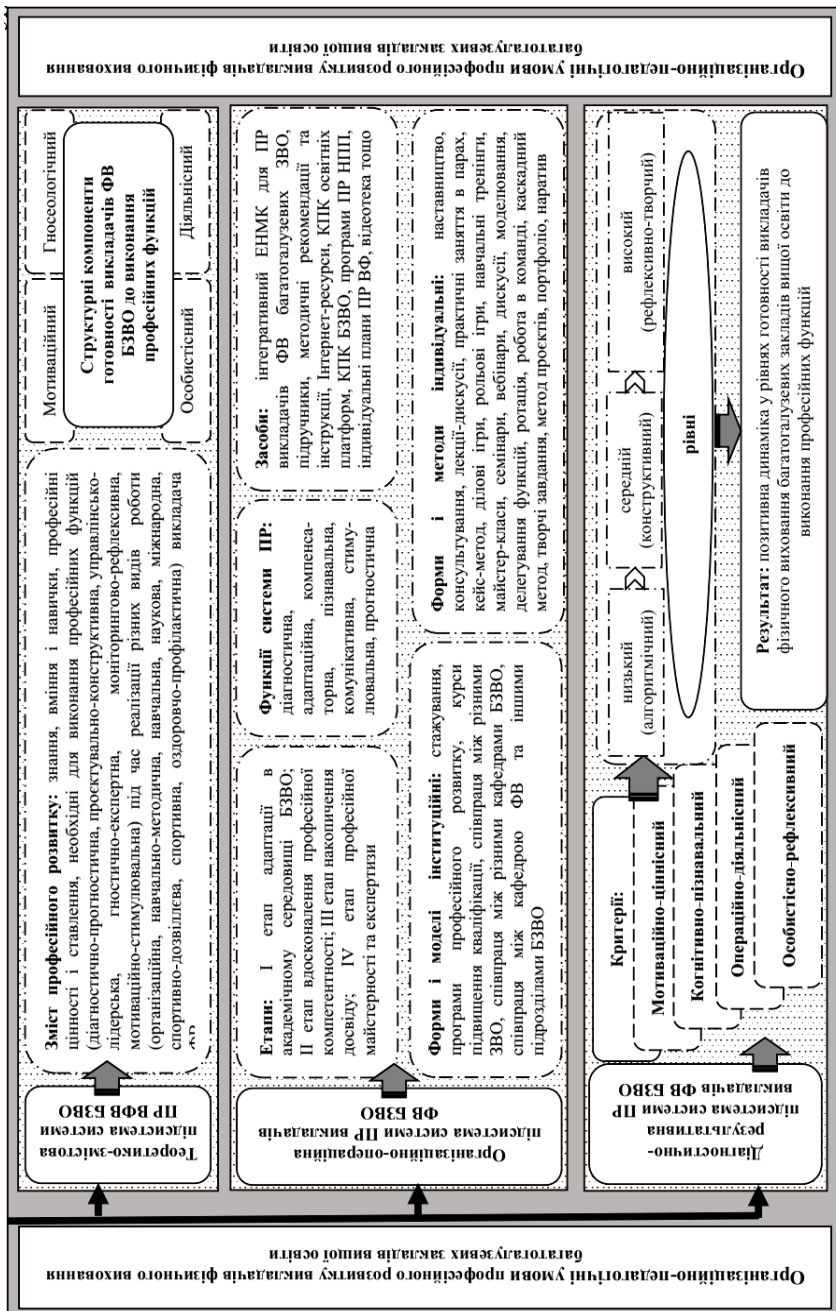

Рис. 1. Модель системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО

Вона охоплює цільову (мета й завдання професійного розвитку), концептуально-методологічну (авторська концепція, принципи, підходи, виміри, концепції та ідеї, теорії), теоретико-змістову (зміст професійного розвитку, структурні компоненти готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій), організаційно-операційну (етапи професійного розвитку, функції системи професійного розвитку, засоби, форми й моделі інституційні, форми та методи індивідуальні), діагностично-результативну (критерії: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний; рівні – низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий); результат – позитивна динаміка в рівнях готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій) підсистеми.

У п'ятому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»** представлено програму експериментального дослідження, викладено особливості організації констатувального етапу експерименту, а також проаналізовано результати формульованого етапу педагогічного експерименту.

Експериментальне дослідження проведено на базі кафедр фізичного виховання і спорту, технологій оздоровлення і спорту дев'яти багатогалузевих закладів вищої освіти (Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний університет «Львівська політехніка», Сумський державний університет, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний університет «Одеська політехніка»).

Дослідження, проведене впродовж 2018 – 2023 рр., охоплювало чотири взаємопов'язані етапи педагогічного експерименту (пошуково-аналітичний, концептуально-моделювальний, організаційно-експериментальний, підсумковий). Такий підхід уможливив вивчення ефективності впровадження системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти, систематизацію результатів педагогічного експерименту, проведення їх кількісного та якісного аналізу, формулювання висновків.

Під час першого (пошуково-аналітичного) етапу (2018 – 2019 рр.) проаналізовано науково-педагогічну, філософську, психологічну, економічну літературу з проблеми професійного розвитку науково-педагогічних працівників загалом і викладачів фізичного виховання зокрема; конкретизовано науковий апарат дослідження; вивчено особливості професійної діяльності викладачів фізичного виховання

багатогалузевих закладів вищої освіти, пропозицій програм професійного розвитку на ринку освітніх послуг.

Упродовж другого (концептуально-моделювального) етапу (2019 – 2021 рр.) вивчено досвід викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо участі в програмах професійного розвитку; теоретично обґрунтовано сутність і структурну композицію готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій; розроблено діагностичний інструментарій для проведення педагогічного експерименту; розроблено концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та створено модель системи професійного розвитку; розроблено навчально-методичне забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, необхідні для реалізації системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Третій (організаційно-експериментальний) етап (2021 – 2023 рр.) передбачав організацію експериментального дослідження для перевірки ефективності розробленої системи й підтвердження сформульованої гіпотези.

Четвертий (підсумковий) етап (2023 р.) присвячено опрацюванню отриманих під час формувального експерименту даних, їх кількісному та якісному аналізу, систематизації й узагальненню результатів щодо ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, формулюванню висновків та окресленню перспектив подальших наукових студій.

Для верифікації експерименту масив учасників (229 викладачів фізичного виховання) довільно поділено на контрольну й експериментальну групи, а саме: контрольна група (КГ) – 112 викладачів, експериментальна група – 117 викладачів. Використання діагностичних методик та експертного оцінювання (експертами стали 36 досвідчених викладачів фізичного виховання) дало змогу визначити рівні готовності до виконання професійних функцій за кожним критерієм і показником, а також вихідний рівень її сформованості. Отримані під час констатувальної діагностики узагальнені показники рівнів готовності засвідчили, що 26 (23,22 %) респондентів КГ та 28 (23,93 %) учасників ЕГ мають низький (алгоритмічний) рівень готовності; 68 (60,71 %) респондентів КГ і 71 (60,68 %) учасників ЕГ виявили середній (конструктивний) рівень, лише 18 (16,07 %) респондентів КГ та 18 (15,39 %) викладачів фізичного виховання в ЕГ досягли високого (рефлексивно-творчого) рівня готовності до виконання професійних функцій у багатогалузовому закладі вищої освіти. Аналіз результатів констатувального етапу експерименту доводить необхідність запровадження змін, пошуку й реалізації ефективних форм, методів і засобів формування готовності викладачів

фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти до виконання професійних функцій.

Результати констатувального етапу експерименту зумовили хід формувального етапу експерименту (2021 – 2023 рр.). Кількісний склад викладачів залишився без змін. На етапі формувального етапу експерименту перевірено гіпотезу, з'ясовано ефективність авторської концепції, системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти, верифіковано виокремлені організаційно-педагогічні умови.

Ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання доведено на формувальному етапі педагогічного експерименту в процесі імплементації обґрунтованих організаційно-педагогічних умов в академічне середовище багатогалузевого закладу вищої освіти наскрізно на всіх етапах професійного розвитку (етап адаптації в академічному середовищі, удосконалення професійної компетентності, накопичення досвіду, професійної майстерності та експертизи), з огляду на взаємодоповнюваність, взаємозв'язок і плавність переходу між різними етапами професійного розвитку, використання структурно-компонентної та критеріально-рівневої характеристики готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій.

Після формувального етапу педагогічного експерименту у викладачів фізичного виховання ЕГ суттєво зросли показники високого (рефлексивно-творчого) рівня готовності до виконання професійних функцій, помітно зменшилися показники низького (алгоритмічного) рівня. Результати діагностики загального рівня готовності після формувального етапу педагогічного експерименту узагальнено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка змін рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій (після експерименту)

Групи	Етапи експерименту	Рівні готовності та кількість викладачів (КВ)					
		Низький (алгоритмічний)		Середній (конструктивний)		Високий (рефлексивно-творчий)	
		КВ абс.	%	КВ абс.	%	КВ абс.	%
ЕГ (117)	Констатувальний	28	23,93	71	60,68	18	15,39
	Формувальний	8	6,84	75	64,10	34	29,06
КГ (112)	Констатувальний	26	23,22	68	60,71	18	16,07
	Формувальний	23	20,54	70	62,50	19	16,96

Одержані результати діагностики загального рівня готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій засвідчують, що високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності в КГ зріс лише на 0,89 %, натомість в ЕГ він збільшився на 13,67 %; середній (конструктивний) рівень готовності в КГ зріс 1,79 %, а в ЕГ – на 3,42 %; низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зменшився на 2,68 %, а в ЕГ – на 17,09 %.

Для перевірки достовірності висновків і гіпотези виконано статистичний аналіз (непараметричний критерій Пірсона χ^2), що засвідчив суттєву різницю в показниках ЕГ та КГ. Зроблено висновок про щільний позитивний кореляційний зв'язок між досліджуваними рівнями готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій в експериментальних групах на етапі формувального експерименту за різними критеріями, які суттєво впливають один на одного та позначаються на успішності професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Результати формувального етапу педагогічного експерименту підтвердили правомірність та ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти, послугувавши підставою для висновку, що мети дослідження досягнуто, сформульовані завдання виконано, гіпотезу верифіковано.

ВИСНОВКИ

Дисертацію присвячено розв'язанню важливої науково-прикладної проблеми – теоретичному обґрунтуванню концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, розробленню й експериментальній перевірці ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

1. Проблема професійного розвитку викладачів фізичного виховання задекларована в документах міжнародного й національного рівнів. У вітчизняних і зарубіжних працях досліджено теоретико-методологічні засади професійної підготовки педагогів вищої школи, професійного розвитку освітян загалом і викладачів фізичного виховання зокрема, формування професійної компетентності викладачів фізичного виховання, впливу фізичного виховання на здоров'я здобувачів вищої освіти на їхнє навчання, змісту, методів, форм, технологій професійного розвитку викладачів фізичного виховання тощо. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання постає предметом вивчення у філософії, антропології, педагогіці, психології, менеджменті, економіці, фізичній культурі та спорті й ін. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання інтерпретований у контексті розвитку університетської освіти, місії і

функцій університетів у розвитку суспільства, професійної діяльності викладачів, ролі та значення викладачів фізичного виховання в процесі підготовки майбутнього фахівця. Організація професійного розвитку викладачів фізичного виховання в умовах академічного середовища передбачає участь у роботі курсів підвищення кваліфікації, опанування окремих програм професійного розвитку, а також стажування, що спрямовані на конкретні види науково-педагогічної діяльності (наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна). Виявлено відсутність / недостатнє забезпечення вузькоспеціалізованих програм, які безпосередньо стосуються роботи викладачів фізичного виховання, а також поодинокий характер формування цілісної системи професійного розвитку викладачів. Пропозиції закладів вищої освіти фізкультурного профілю, доступні для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, а також освітніх платформ, що популярні в системі освіти України (БУМ online, Coursera, EdEra, Prometheus, Udemy, УМІТИ), лише частково покривають потреби професійного розвитку викладачів фізичного виховання. Практика організації окремих курсів і програм професійного розвитку є недостатньою, тому потребує вдосконалення, зокрема через формування цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевому закладі вищої освіти.

2. Представлено результати аналізу професійного розвитку викладачів фізичного виховання крізь призму прогресивізму, екзистенціалізму, конструктивізму, конективізму, а також виокремлено теорії і концепції, покладені в його основу: трансформаційна теорія навчання, теорія організації, теорія людського капіталу, теорія систем, теорія досвідного навчання, теорія Д. Колба про стилі навчання та навчальний цикл тощо. Виокремлено й обґрунтовано принципи професійного розвитку викладачів фізичного виховання: науковості та практичної спрямованості, гнучкості, інтегрованості, відкритості, системності, варіативності, колегіальності, контекстного навчання, індивідуалізації та особистісного спрямування, проблемності, рефлексивності, активного навчання. В основу професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти покладено такі наукові підходи: антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований. Описано зміни в забезпеченні професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти на індивідуальному та інституційному рівні.

3. На основі аналізу нормативних документів провідних багатогалузевих закладів вищої освіти з'ясовано, що професійна діяльність викладачів фізичного виховання охоплює організаційну, навчальну, навчально-методичну, наукову, міжнародну, оздоровчо-профілактичну,

спортивно-дозвіллеву та спортивну роботу. Опитування викладачів фізичного виховання провідних багатогалузевих закладів вищої освіти засвідчило, що вони опановують програми професійного розвитку на періодичній основі; розуміють вплив професійного розвитку на успішність професійної діяльності викладача фізичного виховання, особистісну й професійну реалізацію; співпрацюють із підрозділами університету переважно на етапі планування та звітування; усвідомлюють потреби в поглибленні знань, формуванні вмінь і навичок, необхідних для реалізації різних видів роботи, а також готовності до виконання професійних функцій. Готовність викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій потрактовано як особливий активний і діяльнісний стан, як сукупність знань, умінь і навичок, професійних цінностей і ставлення, здібностей та особистісних якостей, що формуються, розвиваються й освоюються в умовах неперервного професійного розвитку. Їх інтеграція становить основу для ефективного виконання професійних функцій в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти в контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої та спортивної роботи. До основних компонентів готовності належать: мотиваційний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний. Схарактеризовано критерії та показники до кожного з них: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний. Визначено й описано рівні (низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий)) готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій.

4. Розроблено авторську концепцію, відповідно до якої професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти витлумачено в процесуальному (процес, що реалізується впродовж всієї професійної діяльності й передбачає вивчення специфіки початкової професійної підготовки, а також потреб кожного етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника) та системному (система взаємодоповнюваних компонентів – підсистем, що водночас є підсистемою системи «університет», вирізняється наявністю взаємозв'язків, відображенням потреб професійної діяльності, зважає на етапи професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що реалізується в контексті академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти) вимірах, з огляду на перспективи державного, інституційного, особистісного рівнів. Виокремлено та схарактеризовано методологічний, теоретичний, технологічний концепти авторської концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

5. Ефективність професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти забезпечують науково

обґрунтовані організаційно-педагогічні умови: застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

6. Розроблено, змодельовано й експериментально перевірено ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, що охоплює цільову, концептуально-методологічну, теоретико-змістову, організаційно-операційну, діагностично-результативну підсистеми.

Діагностика рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій на етапі констатувального експерименту виявила приблизно однакові результати: високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності зафіксовано в 16,07 % (18) осіб КГ та 15,39 % (18) осіб ЕГ; середній (конструктивний) рівень готовності – у 60,71 % (68) викладачів КГ та 60,68 % (71) учасників ЕГ; низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій – у 23,22 % (26) респондентів КГ та 23,93 % (28) учасників ЕГ, що доводить недостатню ефективність процесу формування готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій.

Під час формувального етапу педагогічного експерименту впроваджено систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що охоплює функційно взаємопов'язані та взаємодоповнювані компоненти, а також організаційно-педагогічні умови; упроваджено навчально-методичне забезпечення професійного розвитку у вигляді інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», а також дібрано діагностичний інструментарій.

Результати діагностики загального рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій засвідчують, що високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зріс лише на 0,89 %, натомість в учасників ЕГ він збільшився на 13,67 %; середній (конструктивний) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зріс 1,79 %, а в респондентів ЕГ – на 3,42 %; низький (алгоритмічний)

рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зменшився на 2,68 %, а в ЕГ – на 17,09 %.

Вірогідність результатів проведеної експериментальної роботи й достовірність експериментальних даних визначені з використанням непараметричного критерію Пірсона χ^2 . Результати формульованого етапу експерименту підтвердили правомірність та ефективність розробленої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (концептуальної моделі, організаційно-педагогічних умов і навчально-методичного забезпечення), послугувавши підставою для висновку, що мети дослідження досягнуто, сформульовані завдання виконані, гіпотеза верифікована.

7. Розроблено та впроваджено навчально-методичне забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти, що представлено в інтегративному електронному навчально-методичному комплексі «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», який містить програму професійного розвитку, інформацію про нормативно-правову та джерельну базу професійного розвитку, теоретичний матеріал, а також лекції-дискусії («Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», «Навчально-методичний комплекс у віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії»); вебінари («Експертиза у галузі / сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості та перспективи», «Студентоцентризм у фізичному вихованні», «Рухова активність та здоров'язбереження»); круглі столи («Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення»); майстер-класи («Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти»); оздоровчо-дозвіллеві та оздоровчо-профілактичні заходи, семінари і тренінги, методичну скарбницю (науково-методичні рекомендації для формування програми наставництва, укладання портфоліо кафедри та викладача фізичного виховання, ділові й рольові ігри, інтерактивні вправи тощо).

Перспективи подальших наукових студій пов'язані з можливостями модифікації розробленої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання та її використання для організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників різних кафедр багатогалузевих закладів вищої освіти.

**Список опублікованих праць,
що відображають основні результати дисертації
Монографія**

1. Загура, Ф. (2023а). *Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти: монографія*. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А.

Статті в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

2. Загура, Ф. І., Лесько, О. М., & Козіброда, Л. В. (2010). Вплив занять за системою пілатеса на психоемоційні стани жінок першого зрілого віку. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 8, 34-36.

3. Загура, Ф. І., & Лукьянченко, Н. І. (2010). Физкультурно-оздоровительная деятельность глазами студентов ВУЗа. *Физическое воспитание студентов*, 5, 25-30.

4. Загура, Ф., & Труш, О. (2013). Моделювання спеціальної фізичної підготовленості кваліфікованих дзюдоїстів у річному макроциклі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»*, 7(33), Т. 1 (А-М), 270-275.

5. Загура, Ф., Шевців, У., & Іваночко, О. (2019). Особливості формування технічної майстерності юних дзюдоїстів ігровим методом. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5К(113), 136-140.

6. Дзензелюк, Д. О., Загура, Ф. І., Пилипчук, П. Б., & Канділов, І. Ю. (2020). Вплив засобів боротьби самбо на фізичне здоров'я студентів під час навчання у закладах вищої освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова, Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 7(127), 66-72.

7. Загура, Ф. І., & Муқан, Н. В. (2022а). Пропозиції програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 84, 172-176.

8. Загура, Ф. (2022с). Нормативно-правове забезпечення професійної діяльності викладачів фізичного виховання у закладах вищої освіти: інституційний рівень. *Молодь і ринок*, 9-10(207-208), 112-118.

9. Загура, Ф. (2022а). Професійна діяльність викладачів фізичного виховання у закладах вищої освіти: нормативно-правовий дискурс. *Молодь і ринок*, 7-8(205-206), 48-52.

10. Загура, Ф. (2022d). Аналіз пропозицій освітніх платформ щодо можливостей професійного розвитку викладачів фізичного виховання

багатогалузевих закладів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 85, 107-111.

11. Zagura, F. (2022c). Professional development of physical training teachers: principle of flexibility. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6(120), 306-313.

12. Zagura, F. (2022d). Principles of physical training faculty' professional development. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7-8(121-122), 244-251.

13. Zagura, F. (2022g). The integration of internal and external forms and models of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institution of higher education. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 207, 147-151.

14. Mukan, N., & Zagura, F. (2022a). Professional development of physical education faculty at multidisciplinary institutions of higher education: anthropological, psychological, managerial, economical dimensions. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9-10(123-124), 222-231.

15. Mukan, N., & Zagura, F. (2022b). Professional development of physical education faculty in multidisciplinary institutions of higher education: philosophical dimension. *Гірська школа Українських Карпат*, 27, 37-41.

16. Zagura, F. (2023a). Methodological, theoretical, and technological concepts of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Інноваційна педагогіка*, 57(1), 22-25.

17. Zagura, F. (2023b). Justification of modelling method application for constructing the system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 61(1), 297-301.

18. Zagura, F. (2023c). The content and stages of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Молодь і ринок*, 3(211), 104-108.

19. Zagura, F. (2023d). Organisational forms and methods of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Молодь і ринок*, 4(212), 79-83.

20. Zagura, F. (2023e). The development of professional development concept for physical education teachers at multidisciplinary higher education institutions. *Інноваційна педагогіка*, 58(2), 9-12.

21. Zagura, F. (2023f). The model of physical education teachers' professional development system at multidisciplinary institutions of higher education. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 62(1), 343-348.

22. Загура, Ф. (2023h). Характеристика готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у

багатогалузевих закладах вищої освіти. *Академічні візії*, 19. Взято з: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/387/355>

23. Загура, Ф. (2023і). Критерії, показники та рівні готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти. *Академічні візії*, 20. Взято з: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/418/377>

**Статті в періодичних наукових виданнях,
проіндексованих у базах даних
Web of Science Core Collection та Scopus**

24. Tovstonoh, O., Roztorhui, M., Zahura, F., & Vynogradskyi, B. (2015). Experimental substantiation of teaching algorithm of technique in weightlifting and powerlifting competitive exercises. *Journal of Physical Education and Sport*, 15(2), 319-323.

25. Sybil, M., Pervachuk, R., Shandrygos, V., Zahura, F., Yaremenko, V., & Bodnar, I. (2018). Biochemical changes in cluster analysis indicators as a result of special tests of freestyle wrestlers of alactate and lactate types of power supply. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(1), Art 31, 235-238.

26. Sybil, M., Pervanchuk, R., Zahura, F., Stelmakh, Yu., & Bodnar, I. (2018). Considering the current balance between lactate and alactate mechanisms of energy supply in preparation of free style wrestlers. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(Supplement issue 4), 1826-1830.

27. Tovstonoh, O., Roztorhui, M., Pityn, M., Pasichnyk, V., Melnyk, V., Zahura, F., & Popovych, O. (2019). Dynamics of the snatch technique cinematic parameters in qualified female weightlifters during different periods of training macrocycle. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(1), 514-520.

28. Voskoboinikov, S., Kulyk, N., Zagura, F., Gontsa, I., & Bykova, M. (2023). The role of distance education in the modern educational space. *Amazonia Investiga*, 12(66), 74-84.

Патенти

29. Попович, О. І., Загура, Ф. І., Тищенко, В. О., & Сухорада, Г. І. Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «ТВЕРБ». Патент на корисну модель № 100081. № заявки: u201500016; Заявл. 05.01.2015; Опубл. 10.07.2015, бюл. № 13.

30. Попович, О. І., Загура, Ф. І., & Сухорада, Г. І. Патент: Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «УТ РБ». Рішення про видачу деклараційного патенту на корисну модуль № 3275/3У/16 від 18.02.16; № u 2015 11300; заявл.16.11.2015.

31. Попович, О. І., Загура, Ф. І., & Сухорада, Г. І. Тренажер для удосконалення техніки боротьби в армрестлінгу. Патент: 119699: МПК (2017.01) А63В 69/00 А63В 23/035(2006.01) / - № u 2017 01305; заявл. 13.02.2017; опубл. 10.10.2017, Бюл. № 19.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

32. Виноградський, Б., & Загура, Ф. (2015). Біомеханічні підходи до вдосконалення точності у складно координаційних видах спорту. *Проблеми та перспективи розвитку спортивно-технічних і прикладних видів спорту та експериментальної діяльності: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. (Львів, 13-14 травня 2015 р.). (с. 71-75). Львів, Україна: СПОЛОМ.

33. Загура, Ф., & Орчакова, Ю. (2018). Розвиток та популяризація жіночого дзюдо в Україні та світі. *Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті: збірник матеріалів XIV Міжнародної наукової конференції*. (Львів, 27 червня 2018 р.). (с. 31-35). Львів, Україна: ЛДУФК.

34. Загура, Ф., & Полійовська, М. (2018). Використання ігор з елементами одноборств та ігрових комплексів в оптимізації майстерності борців початківців вільного стилю. *Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті: збірник матеріалів XIV Міжнародної наукової конференції*. (Львів, 27 червня 2018 р.). (с. 36-41). Львів, Україна: ДУФК.

35. Загура, Ф., & Максимов, Н. (2019). Формування початкової технічної підготовки юних дзюдоїстів ігровим методом. *День студентської науки: збірник матеріалів щорічної студентської наукової конференції*. (Львів, 12 квітня 2019 р.). (с. 66-68). Львів, Україна: Львів: ЛДУФК.

36. Мукан, Н., & Загура, Ф. (2022). Професійна діяльність викладача фізичного виховання: досвід багатогалузевих закладів вищої освіти України. *Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (Львів, 18-19 жовтня 2022 р.). (с. 20-23). Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

37. Загура, Ф., & Мукан, Н. (2022b). Організація професійного розвитку науково-педагогічних працівників: досвід Національного університету «Києво-Могилянська академія». *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. (Мукачеве, 4 листопада 2022 р.). (с. 33-36). Мукачеве: МДУ.

38. Загура, Ф. (2022b). Програми професійного розвитку для викладачів фізичного виховання: досвід університетів фізичної культури. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XIII: Утилітарна цінність наукових досліджень*. (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 25 жовтня 2022 р.). (с. 94-96). Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт.

39. Zagura, F. I. (2022a). The application of principles of scientificity and integrability in physical training teachers' professional development at

multidisciplinary higher education institutions. *Search for scientific answers to the challenges of our time 2022: conference proceedings of the International scientific conference.* (Seattle, Washington, USA, 11 December, 2022). (p. 65-68). Seattle, Washington, USA: ProConference in conjunction with KindleDP.

40. Zagura, F. I. (2022b). The principle of openness in the professional development of physical training university teachers. *Наука, освіта та суспільство: актуальні проблеми теорії та практики: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції.* (Житомир, 10 грудня 2022 р.). (с. 13-15). Житомир: ЦФЕНД.

41. Zagura, F. I. (2022e). Professional development of physical training teachers in multidisciplinary institutions of higher education: the principle of systematicity. *Science and Innovations: Global Challenges: abstracts of the 43rd International scientific and practical conference*". (Warsaw, Poland, 19-20 December, 2022). (pp. 32-36). Warsaw, Poland: Myśl Naukowa.

42. Zagura, F. I. (2022f). The principle of variability in the implementation of physical training teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education. *Development of Education, science, and business: results 2022: International scientific and practical internet conference.* (Dnipro, 22-23.12.2022). (p. 20-21). Dnipro: FOP Marenichenko V. V.

43. Zagura, F. (2023g). Harmonization of professional development content of Physical Education teachers with the need of their professional development. *Цифрова трансформація освіти і науки: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції.* (Харків, 02-03.03.2023). (с. 213-216). Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.

44. Zagura, F., & Mukan, N. (2023a). Professional development of Physical Education teachers as an element of the corporate culture of a multidisciplinary institution of higher education. *Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти: матеріали VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти».* (Київ, 30.03.2023). (с. 17-20). Київ: ККІБП.

45. Zagura, F., & Mukan, N. (2023b). Health care in the professional development of Physical Education teachers in multidisciplinary institutions of higher education. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (Запоріжжя, 13-14.04.2023).* (с. 301-303). Запоріжжя: Видавництво Хортицької національної академії.

Публікації, що додатково висвітлюють результати дослідження

46. Загура, Ф., Розторгуй, М., & Науменко, В. (2012). Удосконалення структури та змісту навчальної дисципліни “Теорія і методика обраного виду спорту” (на прикладі силових видів спорту). *Молода спортивна наука України: збірник наукових праць з галузі фізичної культури та спорту*, 16(4), 120-124.

ABSTRACT

Zagura F. I. The theoretical and methodical principles of professional development of physical education teachers of multidisciplinary higher education institutions. – Qualifying research paper as a manuscript.

The thesis for the Degree of Doctor of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and methods of professional education. Khmelnytskyi National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2024.

In the thesis the concept of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education has been substantiated. The theoretical and methodological principles of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education, through the prism of philosophical, anthropological, psychological, economic and andragogical dimensions; concepts of progressivism, existentialism, constructivism, connectivism; as well as determined principles (scientific and practical orientation, flexibility, integration, openness, systematicity, variability, collegiality, contextual learning, individualization and personal direction, problem solving, reflexivity, active learning) laid in its basis; the application of methodological approaches (anthropocentric, andragogical, interdisciplinary, paradigmatic, systemic, structural, synergistic, competency-based, acmeological, axiological, cultural, activity, personality-oriented, modular) have been defined and substantiated. The current state of the problem has been characterized through the characteristics of the professional activity (organizational, scientific, educational, educational-methodical, international, health-prophylactic, sports-leisure and sports work) of physical education teachers of multidisciplinary higher education institutions, as well as providers' proposals of professional development programs, have been analysed. The study of physical education teachers' experience at multidisciplinary institutions of higher education regarding participation in professional development programs has been carried out. The content and structure of the physical education teachers' readiness to perform professional functions at multidisciplinary institutions of higher education is theoretically substantiated, its essence is revealed and its components (motivational, epistemological, personal, activity) have been characterized. The diagnostic toolkit for the pedagogical experiment, as well as the criteria (motivational-value criterion, cognitive-noesis, personal-reflective,

operational-activity), indicators and levels (low (algorithmic), medium (constructive), high (reflective) of physical education teachers' readiness to perform professional functions at multidisciplinary institutions of higher education that correlate with its components have been defined and developed. Based on the developed concept, the system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education has been modelled. The organizational and pedagogical conditions for the implementation of physical education teachers' professional development system at multidisciplinary institutions of higher education (the application of effective mechanisms for stimulating the motivation of physical education teachers for professional development on a continuous basis; the harmonization of physical education teachers' professional development content with the needs of professional activity and the interests of scientific and pedagogical employees, departments, faculties, multidisciplinary institutions of higher education at various stages of professional development; the integration of internal and external forms and models, methods of professional development of physical education teachers; the improvement of educational and methodological support of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education) have been substantiated. The effectiveness of physical education teachers' professional development system at multidisciplinary institutions of higher education has been experimentally proven.

The content of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education, its institutional forms and models, individual forms and methods *have been improved*.

The theses on the integration of professional development theory and practice, application of the external and internal potential of the system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education *were further developed*.

The concepts of "professional development" and "readiness of physical education teachers to perform professional functions"; the content of the component structure (components, criteria, indicators) of physical education teachers' readiness to perform professional functions at multidisciplinary institutions of higher education; a toolkit for diagnosing the state of physical education teachers' readiness to perform professional functions *were specified and clarified*.

Key words: professional development, physical education teacher, multidisciplinary institution of higher education, professional functions, physical education teacher's readiness to perform professional functions, motivational component, epistemological component, personality component, activity component of physical education teacher's readiness to perform professional functions.

Підписано до друку 05.01.2024.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,0.
Наклад 100 прим. Замовлення № 05012024.
Віддруковано з оригінал-макета замовника.
Друк ФОП Паляниця В. А.
м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 9а, оф.38.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК №4870 від 20.03.2015 р.